

Voorzitter: J. van Hoorn (GL)

Namens de raad: T. van de Vendel (GL), R. Pestman (PvdA), A. Poelstra (D66), T. van Zoelen (PvdD), R. Staijen (Stadspartij), H. de Waard (SP), T. Havinga (VVD), C. Diallo (S&S), L. Dwarshuis (CU), I. van Jaarsveld (CDA), L. van der Laan (PvhN), K. Blauw (PVV)

Namens het college: K. de Wrede (wethouder)

Namens de griffie: W. Bierman

Circulaire economie en circulair bouwen

00:16:37

Voorzitter: Goedenavond. Welkom bij deze meningsvormende sessie over de collegebrief Uitvoeringsagenda circulaire economie 2023-2026. Vorige week heeft u al een beeldvormende sessie gehad over hetzelfde onderwerp. Vandaag doen we de meningsvormende sessie. We hebben 120 minuten voor de sessie, twee uur. Dus dat houdt in dat u allen maximaal 6 minuten heeft per fractie en het college ook nog 24 minuten heeft. Houdt u er rekening mee in uw woordvoering dat interrupties daar niet bij in zitten. Een paar korte dingen vooraf. Uiteraard praten we net als altijd via de voorzitter. Daar zal ik ook geregeld op wijzen. Ook voor uw eerste termijn, voor de politieke vragen, beperk die ook echt tot politieke vragen en niet de technische vragen. Ook daar zal ik u bij helpen.

00:17:25

Voorzitter: We hebben vandaag ook een inspreker allereerst, de heer Peter Bootsma. De heer Bootsma spreekt namens de Vereniging Noorden Duurzaam en de samenwerkende organisaties voor circulaire-economie in de gemeente Groningen. Ik heb het vooraf met u doorgenomen. U heeft 3 minuten en daarna is de raad nog in de gelegenheid om vragen te stellen. Dus allereerst, de heer Bootsma, is het woord aan u.

00:17:59

De heer Bootsma: Zo beter? Ik hoor het. Dank u. Ik spreek als groene burgemeester van Groningen, namens wel zes organisaties: het lectoraat voor de Circulaire Economie van de Hanzehogeschool, Groener Groningen, House of Design, Kringloop plus SDG House Groningen en de Vereniging Noorden Duurzaam. Wij hebben grote zorgen over de voortgang van de circulaire economie en we zoeken een overlegvorm die versnelling kan brengen. Ik begin met waardering voor uw ambitie. Groningen gaat verder dan het Rijk. Er zijn aansprekende iconprojecten, we werken aan werkvelden, er wordt gewerkt aan bewustzijn. Dat is goed. Wij steunen de uitvoeringsagenda. Ook bedrijven en ngo's staan op actie. Bijvoorbeeld Groningen Trots Circulair en het vervolg daarop binnenkort, de mbo-activiteiten in de Week van de Circulaire economie, de themaweek Sustainable Moments, het project Groningen Ontwerpt, het netwerk Groningen Werkt Circulair dat een spinnerij voor textielafval start, maakindustrie.

00:19:02

De heer Bootsma: Het tempo richting circulariteit ligt echter veel te laag, zowel landelijk als lokaal. Het gebruik van primaire grondstoffen kunnen we nog niet goed meten. De meeste producten zijn nog niet circulair. Het koopgedrag verandert

nauwelijks. Dat is dus niet goed. Daarom moeten we versnellen, anders hebben we als kennisrijke en ambitieuze gemeente straks een lastig gesprek met onze kleinkinderen. Hoe bereiken we die versnelling en draagvlak daarvoor? We hebben twee adviezen. Ten eerste, verleg de aandacht van belangengroepen naar taakgroepen. Ik noem er vijf, en wat hun taak is voor de circulariteit. Om te beginnen, de wetenschap, die kan meten waar we staan en kan duiden wat ons te wachten staat.

00:19:44

De heer Bootsma: Dan de burgers. Hun taak is aanpassen van leefstijl, elkaar steunen daarin en de kinderen daarmee opvoeden. Als derde de overheid, die - en dat weet u beter dan ik - als taak heeft om de maatschappelijke kosten aan veroorzakers in rekening te brengen, om te zorgen voor rechtvaardige lastenverdeling en een vlak speelveld bij transities en om launching customer te zijn. Als vierde, de bedrijven. Hun taak is duurzame innovatie en zo nodig industrieconversie. Als vijfde, de maatschappelijke organisaties. Dus zorg, onderwijs, sport, cultuur, en andere non-profits. Hun taak is de samenleving ondersteunen, ook bij transities. De eigenbelangen van deze groepen zijn belangrijk, maar het algemeen belang telt zwaarder. Daarom zijn deze groepen in de eerste plaats taakgroepen en pas daarna belangengroepen.

00:20:35

De heer Bootsma: Het tweede advies volgt hieruit: organiseer het overleg van deze vijf taakgroepen. Niet in een stermodel met de overheid in het midden, maar als een ronde tafel. Plenair, gelijkwaardig, openbaar. Dan kunnen de taakgroepen elkaar aanvullen en versterken in samenlevingsbrede projecten. Dan kan iedereen het debat over circulariteit volgen. Dan is er een voedingsbodemp voor gedeeld transitieleiderschap. Tenslotte, als u onze zorg deelt, vraag dan het college om stappen te zetten. Er is onderzoek nodig en ontwerp van een kleinschalig proefproject. Wij denken en ontwerpen graag mee. U bent echter als overheid in de beste positie om het voortouw te nemen. Voor de voortrekkersrol die we ambiëren, voor cohesie en draagvlak, en voor de toekomst van onze kleinkinderen. Dank u wel.

00:21:25

De heer Bootsma: U bedankt. Zijn er nog fracties die de heer Bootsma wat willen vragen? Mevrouw Poelstra, D66.

00:21:31

mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel, voorzitter. Dank u wel ook aan u als groene burgemeester. Heel fijn dat u er bent en dat u hier inspreekt ook namens de andere organisaties. Ik denk dat het een heel interessant idee is om die doelgroepen mee te nemen. Bedoelt u dan ook specifiek in de uitvoering? Heeft u daar ook een idee bij wat voor concreet project dat zou kunnen zijn, of meer voor de hele duur van de uitvoeringsagenda?

00:21:57

De heer Bootsma: Ik zou zeggen de hele duur van de uitvoeringsagenda en ook als algemene overlegstructuur. Want we hebben een permanente overlegstructuur nodig waaruit de projecten en de bredere initiatieven voor circulariteit kunnen voortkomen.

00:22:12

Voorzitter: Zijn er nog meer fracties? De heer Van de Vendel, GroenLinks.

00:22:16

de heer Van de Vendel: Dank u wel, voorzitter, en dank u wel ook voor het inspreken. Een beetje nog voortgaand op de vraag van D66, wat voor proefproject zou ik ook aan kunnen denken. U noemt een kleinschalig proefproject. In welke richting zou zo iets zijn?

00:22:34

De heer Bootsma: Als u zich voorstelt, een breed overleg en je wilt dat kleinschalig testen, dan zou je kunnen zeggen: zoek daar in die vijf richtingen mensen die willen investeren in het vernieuwen van onze overlegvorm daarvoor. Dus bij de wetenschap kom je een hoogleraar tegen of een lector. Bij de burgers kom je misschien een wijkraad, voorzitter, tegen. Van de kant van de overheid is, hoop ik, de wethouder geïnteresseerd. Van de kant van de bedrijven, we hebben zes bedrijvenverenigingen en de voorzitters daarvan kunnen geïnteresseerd zijn ook om mee te doen. Vanuit de kant van de maatschappelijke organisaties kan je denken aan het beroepsonderwijs en dan misschien een voorzitter van een ROC.

00:23:16

Voorzitter: Een vervolgvraag, de heer Van de Vendel.

00:23:18

de heer Van de Vendel: Dank u wel, voorzitter. Als ik het goed heb begrepen, zouden deze vijf taakgroepen samen een circulair project gaan draaien om dat... Of hoe moet ik dat voor me zien? Ik snap het nog niet helemaal, denk ik.

00:23:38

De heer Bootsma: Ik denk, als er een overlegmodel ontstaat waarin die vijf taakgroepen met elkaar om tafel gaan, dat ze dan drie dingen te doen hebben. In de eerste plaats met elkaar nadenken over: wat zijn de prioriteiten binnen de circulaire agenda? Dat zijn er heel veel. Die kun je delen met elkaar en je kunt ze sorteren op volgorde. Van de belangrijkste zaken, dat zou de tweede activiteit zijn van deze groep, is het initiëren van gemeentebrede campagnes waar elk van die vijf taakgroepen een bijdrage in heeft. Dus je brengt de vrijwillige bijdragen uit alle groepen van de samenleving bij elkaar en je stemt dat op elkaar af. Je coördineert dat. Dat en dat is een kans om tot meer impact te komen met zijn allen. Dat is de mogelijkheid voor versnelling waar het om gaat. In de derde plaats zou deze groep kunnen zeggen van: wat moeten wij meten? Wat moeten wij weten om te kunnen sturen gezamenlijk op die vrijwillige inzet? Dus prioriteren, initiëren, meten.

00:24:35

Voorzitter: Dank u wel. Er zijn nog enkele vragen over. Allereerst was mevrouw Pestman, Partij van de Arbeid.

00:24:40

mevrouw Pestman: Dank u, voorzitter. Ik zou graag van u willen weten, Hanzenhogeschool en de universiteit worden genoemd in het stuk, worden dus wel al betrokken, maar dat vindt u blijkbaar niet genoeg. Dit voorstel van u om met taakgroepen te gaan werken, wordt er al ergens in Nederland of in het buitenland op die manier gewerkt?

00:25:01

De heer Bootsma: De eerste vraag: het is zeker belangrijk dat de universiteit en de Hanzehogeschool betrokken zijn hierin. Dat is ook de strekking van mijn verhaal. Maar de echte strekking is dat we ons niet moeten beperken tot het stermodel van overleg, waarbij telkens de overheid acteert in de samenwerkingsverbanden met de diverse groepen, in kleinere of in grotere verbanden. Wat je dan mist, is de mogelijkheid van die samenwerking, van die maatschappelijke groep om met elkaar ook in debat te gaan. Daarom pleit ik voor een ronde tafel, waarin de overheid één van de partijen aan tafel is, maar waarbij bijvoorbeeld ook de burgers met de wetenschapper in gesprek kunnen en de maatschappelijke organisaties ook met de burgers. Dat zijn verbanden die we op dit moment niet zien.

00:25:44

De heer Bootsma: Gebeurt dit al ergens? Het idee om op deze manier ronde tafels te vormen is nog relatief nieuw. We zien wel op dit moment een stichting in het noorden van de provincie die dit principe in zijn statuten heeft ingebouwd. We zien een gebiedscorporatie die van plan is hetzelfde te doen. De Vereniging Noorden Duurzaam, waar ik bestuurslid ben, doet ook hetzelfde. We zien ook landelijk meer belangstelling hiervoor, tot in Maastricht toe.

00:26:12

Voorzitter: Dank u wel. Als ik me niet vergis, waren er nog een tweetal vragen over. Mevrouw Poelstra en de heer Van de Vendel. Zijn dat de resterende vragen? Eerst mevrouw Poelstra, D66.

00:26:22

mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel, voorzitter. Het gaat een beetje voort op de vraag van mevrouw Pestman. Hebben we niet al genoeg data vanuit de wetenschap over circulaire economie of heeft u het specifiek of data voor de gemeente Groningen?

00:26:37

De heer Bootsma: Ik denk dat het nog steeds ontbreekt aan data. We zien dat ook in de uitvoeringsagenda. Ik heb dat minutieus doorgenomen, maar ik kwam daar geen tabel in tegen van waar we nu staan op dit moment met die circulariteit en hoe ver we opschieten naar die halvering die we graag willen bereiken over zes jaar al. Dus dat soort gegevens ontbreken. Ik denk dat we daar echt de wetenschap en de kennis van deze gemeente voor moeten inschakelen om te komen tot een goed meetinstrument.

00:27:05

Voorzitter: Tot slot de heer Van de Vendel, GroenLinks.

00:27:08

de heer Van de Vendel: Dank u wel, voorzitter. Dan heb ik een laatste vraag, die we wellicht zo meteen dan ook aan de wethouder kunnen stellen. Maar uw voornaamste oproep, vraag aan ons slash het college slash de gemeente is om die tafel neer te zetten, er zelf aan te gaan zitten en te zorgen dat er vanuit die verschillende taakvelden iemand komt te zitten en vanuit daar het gesprek verder te brengen?

00:27:32

De heer Bootsma: Dat is correct. We zeggen daarbij van: dat vraagt onderzoek en verkenning bij die vijf taakgroepen van hoe ze daarin zouden staan, wat hun

belangen en voorwaarden zijn om deel te nemen aan zoiets. Dat onderzoek zou ook de eerste stap kunnen zijn om dat te doen. Dat zou kunnen eindigen in een kleinschalige proef waarbij je die partijen daadwerkelijk om tafel hebt.

00:27:56

Voorzitter: Dank u wel. Dan wil ik u hartelijk bedanken voor uw uitgebreide en heldere inbreng. Als ik u was, zou ik het vooral even volgen. Mochten er achteraf nog vragen zijn, kan het altijd zijn dat de raadsleden nog even naar u komen.

00:28:06

De heer Bootsma: Ik blijf graag luisteren en dank u voor de gelegenheid voor inspreken.

00:28:09

Voorzitter: Ik vermoedde al zoiets. Dank u wel. Dan gaan wij verder met de eerste termijn. Dan ga ik allereerst inventariseren of er nog fracties zijn die politieke vragen willen stellen. Ik zie wel enkele handen, drie stuks aan mijn rechterzijde, één aan mijn linkerzijde. Dan begin ik ook rechts, mevrouw Pestman, Partij van de Arbeid.

00:28:29

mevrouw Pestman: Dank u, voorzitter. De vraag ligt natuurlijk voor de hand: hoe denkt de wethouder over dit voorstel dat hier net is ingebracht? Dank u.

00:28:37

Voorzitter: Die vraag zag ik in ieder geval wel aankomen. De heer Van Zoelen, Partij voor de Dieren.

00:28:42

de heer Van Zoelen: Dank, voorzitter. Dat is een brede vraag. Maar even voortbordurend op de inspreker, want in de geactualiseerde uitvoeringsagenda wordt nu ook echt een groot accent gelegd op dat netwerkaspect. Het overlapt vele gebieden. Dat betekent dat je ook met vele ketenpartners of hoe je dat moet uitleggen, maatschappelijke partners, ondernemers, onderwijsinstellingen, kennisinstellingen andere gemeentes en regio's moet gaan communiceren hoe je dit samen oppakt. Dat zie ik nu als ambitie in dat stuk staan. Ik wil vragen of de wethouder ook kan beamen of dat de intentie is van deze geactualiseerde uitvoeringsagenda en of een heleboel vragen die de inspreker heeft opgepakt gaan worden.

00:29:30

Voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Poelstra, D66.

00:29:33

mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel. Ik ben heel erg enthousiast over de grondstoffen hubs. Ik heb ook begrepen dat daar hele mooie plannen voor zijn. Maar het is nog niet helemaal duidelijk - volgens mij is er wel de intentie om het ook beschikbaar te maken voor inwoners - maar dat wil ik graag bevestigd zien door de wethouder, als dat kan. Ik was ook benieuwd, momenteel gebruiken we nog heel veel leidingwater voor gemeentelijke installatie, bijvoorbeeld voor het schoonmaken van de vismarkt. Ik heb ook wel begrepen dat daar wel naar gekeken wordt. Maar is het college bereid om daar echt goed onderzoek naar te doen hoe we dat kunnen vervangen door regenwater of industriewater?

00:30:13

Voorzitter: Dank u wel. De laatste politieke vraag, de heer Van de Vendel, GroenLinks.

00:30:17

de heer Van de Vendel: Dank u wel, voorzitter. Ik had een tweetal vragen in dezelfde strekking. De vragen zijn in hoeverre het college bereid is om echt de randen op te zoeken met betrekking tot financieringsstructuren. Want bij veel circulaire bouwprojecten komt met de bestaande wet- en regelgeving de financiering in de knel, omdat het niet goed genoeg op waarde kan worden geschat. Zal ik de vraag helemaal uitleggen, want dat is misschien beter. Bijvoorbeeld in het geval van een houten gebouw. De restwaarde van hout is heel laag, omdat die verbrand wordt. Dat is de aanneme vanuit het Rijk. Als we dit op een andere manier weten te financieren of een waarde aan weten te leggen, moeten de regels worden aangepast en dat zou heel veel mogelijkheden bieden voor veel circulaire projecten. In hoeverre is het college bereid om daarbij echt te zoeken naar de randjes binnen de wet?

00:31:21

Voorzitter: Dat waren uw beide vragen? Helder. Dank u wel. Voordat we overgaan naar het college, zal ik er nog even op wijzen dat er een vrij uitvoerig stuk voor ons ligt, dus ook het verzoek aan het college om ook deze eerste beantwoording te beperken tot de vragen die zijn gesteld. Wethouder De Wrede.

00:31:40

mevrouw De Wrede: Dank u wel, voorzitter. Dat zal ik dan doen. Ten aanzien van de vraag van mevrouw Pestman van de Partij van de Arbeid kan ik duidelijk zijn: dit is een interessant voorstel van de heer Bootsma. We zijn heel erg bezig met het opzetten van ketens en verschillende netwerken, dat heeft u ook kunnen lezen. Maar dit doen we nog niet. We vinden dat leuk en interessant. We willen daarmee aan de slag. Dus ik kan daar bevestigend op antwoorden. Partij voor de Dieren, de heer Van Zoelen, is het de intentie om heel veel van die netwerken aan te leggen, want dat krijgt veel nadruk in het stuk? Ja, het is inderdaad de bedoeling om circulariteit echt ten uitvoer te kunnen brengen. Er zijn allerlei verbindingen nodig tussen verschillende bedrijven en inwoners. Het is nodig om aan nieuwe startups duidelijk te kunnen maken wat de reststromen zijn, et cetera. Dus inderdaad, dat leggen van verbindingen is bij circulariteit - het woord zegt het ook al - heel erg belangrijk.

00:32:55

mevrouw De Wrede: Mevrouw Poelstra van D66, u vraagt naar de grondstoffencatalogus. Is die ook beschikbaar voor inwoners? Op dit moment nog niet helemaal. De grondstoffencatalogus is ook nog niet helemaal klaar. Dat is een ding waar we aan werken. Maar dat is wel de intentie, laat ik het zo zeggen. Dat lijkt wel gerealiseerd te kunnen worden. Dan het leidingwater. Dat klopt. Het is inderdaad schandalig dat we daar soms nog de markt mee schoonmaken. Maar ook dat is een onderwerp waar we mee bezig zijn. Dus ook daar wordt aan gewerkt. En meneer Van de Vendel van GroenLinks, willen we die randjes opzoeken om circulariteit bij de bouw makkelijker te maken? Binnen de kaders van de wet. Maar uiteraard zitten wij daar heel erg bovenop.

00:33:51

Voorzitter: Dank u wel. Keurig volgens opdracht, uitsluitend de vragen en lekker kort. Nog een verhelderende vraag? Mevrouw Poelstra.

00:34:00

mevrouw Poelstra-Bos: Grondstoffencatalogus, ik zei grondstoffen hubs. Ik weet niet precies, als je het in een catalogus opzoekt, of je dan een hub kan halen. Ik weet nog niet zo goed hoe ik het voor me moet zien. Of is het echt wat anders?

00:34:13

Voorzitter: De wethouder.

00:34:17

mevrouw De Wrede: Dat is echt wat anders. Via de grondstoffencatalogus willen we inzichtelijk maken welke grondstoffen we hebben liggen voor bijvoorbeeld nieuwe bouwprojecten, maar ook in het kader van voedselstromen. De circulaire hubs, daar kunt u mee naartoe met uw oude bank en ook voor bedrijven met de spullen die ze nog hebben liggen, bouwbedrijven en dergelijke. Dus dat zijn echt twee verschillende dingen. Daar heb ik even geen antwoord op, maar ik ga ervan uit dat dat wel mogelijk is.

00:34:59

Voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we zo dadelijk over naar de tweede termijn. Nu is het wel zo dat in de tweede termijn de GroenLinks-fractie nog 5 minuten over heeft, PvdA, 6 minuten - uit mijn hoofd gerekend - D66, 5:20 minuten, Partij voor de Dieren, 5:15 minuten en de andere fracties nog hun resterende 6 minuten hebben. Dat is vrij fors, dus ik denk dat het u allemaal wel lukt. Voordat u met elkaar in debat gaat, wie kan ik als eerst het woord geven om zijn of haar mening te delen? De heer Van de Vendel.

00:35:32

de heer Van de Vendel: Dank u wel, voorzitter. Want we staan aan de vooravond van niks minder dan een paradigmaverandering. Geen kleine aanpassing of accentverschil, nee, een compleet nieuw systeem. Wees niet bang, mijn collega's aan de meer rechts-liberale zijde, ik zal niet komen pleiten voor een communistische heilstaat. Er mag nog winst worden gemaakt, maar dan niet ten koste van onze planeet. Want we gaan van een lineaire economie naar een circulaire, van een economie waarin grondstoffen letterlijk wegwerpproducten zijn, naar een economie waarin we grondstoffen en producten continu blijven hergebruiken en recyclen en waarin elke afvalstroom weer wordt benut. Gaat dat snel? Nee. Is dat makkelijk? Nee. Moet het sneller? Ja, altijd.

00:36:11

de heer Van de Vendel: Voorzitter, we zitten op de juiste weg en er ligt een mooi document waarin je kunt lezen hoe complex het is, maar ook hoe hard de gemeente hieraan aan het werk is en wat voor stappen we al aan het zetten zijn. Zo is het mooi om te horen dat er al veel wordt gedaan, van de focus op circulariteit bij bouwen en in de economische agenda, tot het zien van alle vintage-kledingwinkels in de Oosterstraat. Van een afvalvrij Groningen 2030, tot het steunen van de transitie in de landbouw door hier ruimte te maken voor biobased-bouwmaterialen. Maar we willen

nog sneller en nog meer. Want het veranderen van het systeem gaat niet vanzelf. Hier moeten de grenzen worden verlegd.

00:36:47

de heer Van de Vendel: Er wordt gekeken waar de rek zit in de bestaande wet- en regelgeving. Neem het voorbeeld van circulair bouwen. In de milieuprestatiegebouwen is de restwaarde van hout laag, omdat er van uit wordt gegaan dat deze naar de biocentrale gaat. Hierdoor is de restwaarde van het gebouw ook lager en dus de totale kosten van het gebouw uiteindelijk hoger. Dit zijn landelijke regels, maar we willen het college hier vragen te zoeken naar de randen van deze regels en proactief op zoek te gaan naar een financieringsconstructie waarin dit wel meegenomen wordt. Ook loopt de circulaire economie vaak aan tegen het lastig vinden van de benodigde ruimte of het niet goed passen in het bestemmingsplan. Aangezien we ook een opgave hebben om voldoende ruimte voor bedrijvigheid te vinden, zou ik de wethouder graag willen vragen om dit te koppelen aan elkaar. In Meerstad is er al een goed voorbeeld, waar bij het nieuwe bedrijventerrein gekeken wordt hoe deze gebiedsontwikkeling zo circulair mogelijk op te zetten.

00:37:37

de heer Van de Vendel: We zouden graag nog een stapje verder gaan. Laten we bij een nieuwe bedrijventerreinen en ook bij de herontwikkeling van bestaande terreinen zoveel mogelijk ruimte maken voor bedrijven die streven naar nul afval en een zo laag mogelijke CO2-uitstoot en die bijdragen aan een duurzame en circulaire economie. Zowel als voorbeeld voor de rest van de economie, alsmede voor het ondersteunen van de circulaire bedrijven. Graag zou ik de wethouder willen vragen dit mee te nemen, ook bij de bespreking naar het vestigingsklimaat met de Regio Groningen Assen en de provincie.

00:38:09

de heer Van de Vendel: Als laatste, graag nog één punt waar wij kritisch op willen zijn. Dat is het Groningen Ambitieweb dat voor veel ruimtelijke projecten gebruikt wordt. We snappen dat niet alles nu direct kan, maar we willen oproepen wel met elkaar steeds scherpere eisen en doelstellingen te maken en niet te snel te belanden in een uitruil van ambities die passen bij de huidige gang van zaken. Want we moeten niet door willen gaan zoals het nu gaat. We moeten echt een verandering in gang zetten.

00:38:35

de heer Van de Vendel: Kortom, we zien hier een mooi en ambitieus document waar veel gepassioneerd en door gedreven mensen aan gewerkt is. Maar het is lastig om deze enorme verandering in de maatschappij te verwezenlijken. Dus vanuit ons de oproep aan iedereen die in onze gemeente meewerkt aan het verwezenlijken van de circulaire economie: blijf creatief, zoek de rek, kijk tot waar de rand van de wet loopt, durf te proberen en daar de ruimte voor te geven. Alleen zo komen we snel tot een circulair Groningen.

00:39:06

Voorzitter: Dank u wel. Is het voor een interruptie, mevrouw Poelstra? Voor woordvoering? Mevrouw Poelstra, D66.

00:39:12

mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel, voorzitter. Ik heb geen vragen voor de heer Van de Vendel, dus ik ga lekker aan de slag.

00:39:19

Voorzitter: Dan kan de heer Van de Vendel ook even zijn microfoon uitdoen.

00:39:24

mevrouw Poelstra-Bos: D66 is ook heel erg blij met de uitvoeringsagenda die nu is herijkt voor de komende jaren. De lijn is heel erg goed. We gaan hiermee in Groningen echt stappen maken. Ik sluit me wel aan bij GroenLinks dat het sneller moet, maar dat dat ook lastig is. Wij stappen tenminste stevig door hier in Groningen. D66 staat voor een samenleving waarin we onze economie inrichten binnen de grenzen van wat de aarde aankan, van de grondstoffen die de aarde kan leveren zonder dat de planeet wordt uitgeput. Want we gebruiken in Nederland al zoveel meer grondstoffen dan we hebben in de wereld, want de Nederlandse Earth Overshoot Day is al in april. Dus we hebben drie aardes nodig voor onze consumptie.

00:40:04

mevrouw Poelstra-Bos: Dat moet anders en dat kan ook anders. Dat zien we wel in deze agenda. Ik was laatst in de energyhub op het Suikerunieterrein. Dat hele gebouw is gemaakt van hergebruikte materialen. Het ziet er prachtig uitnodigend uit. Ik zie mezelf daar wel in de collegebanken zitten. Dat is ook een mooi voorbeeld van de samenwerking met de onderwijsinstellingen. Het wordt ook nog eens ingezet voor de energietransitie, wat wil je nog meer?

00:40:30

Voorzitter: U heeft volgens mij een vraag van mevrouw Blauw, PVV.

00:40:33

mevrouw Blauw: Ik moest even mijn pas vinden, sorry. Even terug, u zei heel stellig: we gaan hier echt stappen maken in de circulaire economie. Wij zien wel wat haken en ogen. Daar zal ik straks verder op ingaan. Welke belemmeringen ziet D66 waar we tegenaan kunnen lopen? Bijvoorbeeld bouwen, dat is best complex, welke belemmeringen ziet D66 op dat vlak?

00:40:59

Voorzitter: Mevrouw Poelstra?

00:41:01

mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel voor de vraag. Mooie vraag. We gaan inderdaad stappen maken, maar zoals ik al zei, ze gaan niet zo snel als we zouden willen, bijvoorbeeld bestemmingsplannen en financieringen. Maar ook daar zijn wel weer hele mooie oplossingen voor. Bijvoorbeeld dat de afschrijving van een biobased gebouw heel anders werkt. Dus je moet het eerst uitvinden. Daarom ben ik ook zo blij dat we het hier in Groningen gewoon gaan doen. We zijn ook heel blij met de uitvoering van onze motie biobased bouwen. We vinden het tenminste uit. Dan ontdekken we ook wat die belemmeringen zijn. Die gebouwen die bestaan uit hergebruikte materialen, daar word ik echt heel erg blij van. Ik denk dat dat de toekomst is, dat dingen weer uit elkaar gehaald kunnen worden en weer opnieuw in elkaar gezet, op een andere plek of net even anders. Of dat een telefoon niet na één

of twee jaar weggedaan moet worden zodra het niet meer werkt, maar dat het gerepareerd kan worden en nog jaren mee kan.

00:42:02

mevrouw Poelstra-Bos: D66 is ook blij dat de gemeente nadrukkelijk die samenwerking en die netwerken zoekt. Ik denk dat daar heel veel winst in te behalen valt en dat dan de bedrijven daarna ook daar verder mee kunnen. Want de werkgelegenheid en de welvaart van Groningen als aantrekkelijke vestigingsplaats voor circulaire bedrijven, hangt ook echt samen met het succes van deze innovatieve bedrijven, bijvoorbeeld op Groningen Seaports. Dus ook daar moeten we regionaal sterk in blijven en theoretisch en praktisch geschoolde banen blijven creëren. We zijn blij met de Vereniging Circulair Groningen die dit ook verder aanjaagt. We moeten dus werken aan een betere waardering van materialen en producten. Geen enkel product zou meer weggegooid moeten worden. Daar gaan we het later nog over hebben.

00:42:50

mevrouw Poelstra-Bos: Het is ook goed om die afvalbrengstations om te toveren tot die circulariteitshubs. We zien dat hier mooie plannen zijn om die grondstoffen weer beschikbaar te maken voor bedrijven en misschien ook voor inwoners. Dat gaat nu met textiel en hout, maar er zijn nog plannen voor andere producten ook. We hopen dat dat zo snel mogelijk uitgebreid kan worden en dat ze dus toegankelijk zijn voor iedereen. De focus op water en bouwen is denk ik een hele goede start. We zijn ook blij dat we dus nu biobased-studentenwoningen gaan bouwen op Zernike. Daar kunnen we straks echt gaan zien dat het ook allemaal kan. Echter, infra is ook de grootste kostenpost, hebben we begrepen vanuit de sessie. Vanuit onze begroting van de gemeente Groningen moeten we daar ook stappen gaan maken. Dat gebeurt ook. Ik zou ook graag de wethouder op het hart willen drukken om daar flink mee bezig te blijven. We kijken uit naar concrete voorstellen op het gebied van infra.

00:43:47

mevrouw Poelstra-Bos: Daarnaast is de begroting van onze gemeente niet alleen dat, we hebben nog veel meer dingen waar wij geld aan uitgeven die circulair zouden kunnen, dus ook onze andere inkopen. Er was nu maar één pagina in het stuk over onze eigen organisatie. Dat mag wat ons betreft nog wel wat meer, als progressieve, ambitieuze gemeente. Dus daar zou ik echt op in willen blijven zitten. Ik denk zelf aan bijvoorbeeld een pilot voor true pricing, waarin je dus al die maatschappelijke kosten meeneemt en dat bijvoorbeeld bij de afdeling Inkoop als een pilot te maken, om daar echt goed mee aan de slag te gaan en daarmee de circulariteit nog meer aan te jagen. Dank u wel.

00:44:29

Voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Van Zoelen, Partij voor de Dieren.

00:44:32

de heer Van Zoelen: Dank, voorzitter. Ook dank voor de geactualiseerde uitvoeringsagenda en de ambities en sporen die daarin zijn uitgetekend. Het was ook mooi om te zien tijdens de beeldvormende sessie dat er stappen worden gezet en dat we in de beginfase zitten. Ik begrijp ook de zorgen van de inspreker dat er nog veel stappen gezet moeten gaan worden. Maar het document is daar. We hebben als de gemeente de ambitie om in 2050 circulair te zijn. Daarvoor is het ook noodzakelijk

te kijken hoe we grondstoffen en reststoffen nog beter kunnen gebruiken. Nog beter is het om het algemeen minder grondstoffen te gaan gebruiken, want de voorraad is niet onuitputtelijk. Sterker nog, we consumeren meer grondstoffen dan de aarde kan produceren. We moeten goed kijken naar gesloten systemen waarbij we de productie van nieuwe grondstoffen verminderen en hergebruik stimuleren.

00:45:24

de heer Van Zoelen: Dus we moeten ook denken over consuminderen en anders denken in termen dan bijvoorbeeld economische groei. Maar dat we, de collega van D66 zei het al, moeten kijken hoe we binnen de grenzen van de planeet blijven. Daar is een mentaliteitsverandering voor nodig en dat neemt tijd in beslag. Het is goed dat we dat traject inslaan en dat we ook met dit coalitieakkoord anders zijn gaan denken over economische groei.

00:45:53

de heer Van Zoelen: In Groningen liggen kansen, bijvoorbeeld door in te zetten op landbouwgrond dat nu nog wordt ingezet voor veeteelt en dat bijvoorbeeld te gebruiken voor hennep, vlas en hout. Deze producten kunnen bijvoorbeeld gebruikt worden voor de bouw van huizen en blijkt ook vele malen duurzamer te zijn dan bijvoorbeeld beton. De collega van GroenLinks zei daar ook al iets over. Misschien moeten we dan gaan kijken of dat past binnen bestemmingsplannen. Ook als we gaan kijken naar industrieterreinen, hoe we dat zo kunnen vormgeven dat deze bedrijvigheid daar ook plaats kan vinden. Daarnaast wordt hennep en vlas gebruikt voor de productie van kleding. Bijvoorbeeld van hout kan viscose gemaakt worden. Dit is een proces waar elders veel gifstoffen voor worden gebruikt, maar als je dat binnen een circulair gesloten systeem opzet, kan het een milieuvriendelijke oplossing zijn voor de productie van kleding.

00:46:40

de heer Van Zoelen: Hier liggen voor onze economie kansen, waarvoor in de toekomst ondernemers ook betere groei kunnen doormaken. Het is dan ook belangrijk om die ondernemers te gaan vinden - daarvoor zijn die netwerken ook zo ontzettend belangrijk - dat zij ook in dat taakveld willen gaan stappen. Ook voor de boeren liggen hier kansen, want die richten zich nog op producten zoals vlees en veeteelt. Als we bijvoorbeeld via het Agro-Programma hen kunnen stimuleren om hun landbouwgrond anders in te zetten voor bouw, vlas of hennep, geeft dat een beter toekomstperspectief, ook juist voor die boeren. We kunnen ons dus goed vinden in de sporen die zijn opgezet. Uit die voorbeelden die ik zojuist gaf, kunnen deze sporen ook diverse elementen met elkaar delen. Dus het heeft heel veel raakvlakken, circulaire economie, ook bijvoorbeeld met afval.

00:47:38

de heer Van Zoelen: Ik wil vervolgen met een aantal ideeën die we nog willen meegeven. Bijvoorbeeld ontheffing voor boeren die iets anders met hun land willen doen, zoals herstel van biodiversiteit in combinatie met het opzetten van biobased huisjes om te verhuren, zoals in de Peel Natuurdorpen, een combi van natuur, landbouw en wonen. Een natuurcamping kan bijvoorbeeld ook. Naast ontheffing kunnen we misschien ook kijken naar subsidiemogelijkheden, als we daarvoor boeren kunnen stimuleren om minder vee te gaan houden. En als zij dan hebben

plannen hebben voor een duurzaam alternatief, dat we ze daarin stimuleren. We kunnen bestaande initiatieven, zo zijn er velen...

00:48:19

Voorzitter: De heer Dwarshuis, ChristenUnie.

00:48:22

de heer Dwarshuis: Dank u, voorzitter. Ik luister met veel belangstelling naar de heer Van Zoelen vooral hoe hij creatief meedenkt met de toekomst voor de boeren. Dan denk ik wel, u hebt het dan over subsidiëren als boeren deels afstand doen van hun veestapel, maar ligt dat niet meer op de tafel van de provincie? Dat is mijn idee. Bent u dat met mij eens?

00:48:44

Voorzitter: Via de voorzitter, de heer Van Zoelen.

00:48:47

de heer Van Zoelen: Daar ben ik het mee eens, deels. Dat is zo. Maar we hebben ook het Agro-Programma, waar wij als gemeente ook een invloed op hebben. Ik ben het precieze aantal kwijt, maar wij hebben ook een groot aantal veehoudende boeren hier in de gemeente, die we via dit programma kunnen informeren om een andere route in te slaan. Dat geeft voor zo'n boer echt veel meer perspectief. De toekomst is om duurzaam met onze planeet om te gaan. Dan wil ik even doorgaan, want er zijn naast dit onderwerp ook veel andere kleinere initiatieven opgezet door bewoners. Dan gaat het om bijvoorbeeld kledingruil, weggeefkasten voor boeken of andere dingen. Dat kunnen we ook stimuleren. Vaak is een struikelblok bij zulke initiatieven het vinden van een juiste locatie, bijvoorbeeld in buurt- of dorpshuizen. Het is ook belangrijk om daarop in te zetten.

00:49:38

de heer Van Zoelen: Bijvoorbeeld in het Gezondheidscentrum van Hoogezand staat een weggeefkast. We moeten kijken hoe we daar ook voor zulk soort initiatieven ruimte kunnen vinden. Misschien ligt daar ook een taak weggelegd voor Duurzaam Groningen, om daar ook beter te kijken waar ruimte is voor die initiatieven. Ook hier blijkt weer, het is een netwerk, het spreidt zich uit over verschillende groepen mensen en het is echt belangrijk om nader tot elkaar te komen. Ik ben ook blij met het antwoord dat de wethouder heeft gegeven op de inspreker, dat we er open voor staan om die netwerken te gaan versterken. Tot slot...

00:50:13

Voorzitter: Voordat u verder gaat, ik probeerde echt een gunstig moment af te wachten. U heeft nog 5 seconden resterende spreektijd. Dat is niet het enige, u heeft ook nog een interruptie. Dus ik ga die interruptie toestaan voor mevrouw Poelstra en ik raad u aan uw afronding te combineren met de beantwoording. Mevrouw Poelstra.

00:50:32

mevrouw Poelstra-Bos: Heel kort. Ik denk dat er al heel veel boekenweggeefkastjes en kledingruilplekken zijn, ook op lagere scholen zie je dat veel. Wat moeten we daar dan nog meer aan doen als gemeente?

00:50:45

Voorzitter: De heer Van Zoelen.

00:50:46

de heer Van Zoelen: Dat ga ik afronden met mijn laatste alinea. Dat is één voorbeeld, maar er zijn ook cursussen voor kledingreparatie. Misschien is het goed om te kijken of we dat kunnen opnemen in de Stadjespas of breder subsidiëren. Zo'n cursus kost ongeveer € 100, maar dan kan je ook inzetten op repaircafés. Het is veel breder. We hebben een scala aan initiatieven. We moeten goed kijken hoe we dat vorm kunnen geven en verder kunnen stimuleren. Dank.

00:51:12

Voorzitter: U bedankt. De heer Dwarshuis, ChristenUnie.

00:51:15

de heer Dwarshuis: Voorzitter, dank u wel. Mijn partij is ook blij met de agenda die er nu ligt. Dat is ook een uitvoeringsagenda waarin we concreet kunnen zien hoe we hiermee aan de slag kunnen. Ik wil me vandaag richten op drie dingen waarvan ik blij ben dat die erin staan. Water en infra zijn de eerste twee. Daarna zou ik het nog even willen hebben over hergebruiken. Het is volgens mij goed dat we het hebben over water, omdat dat een van de grootste problemen wordt, omdat watertekorten steeds nijpender worden en dat we in Nederland ook veel water gebruiken en dat niet altijd op een zinnige manier doen.

00:51:53

de heer Dwarshuis: Daarom vindt mijn fractie dat we ook als gemeente daar intern over nadenken hoe we dat zelf ook beter doen. Het voorbeeld van mevrouw Poelstra hoorde ik net en toen dacht ik: dat is precies wat ik in mijn voorbereiding ook bedoelde. Hoe kunnen we bijvoorbeeld regenwater inzetten, zodat we het allerschoonste water niet hoeven te gebruiken voor momenten waarop we niet superschoon water nodig hebben. Dat is een taak voor onze provincies, waterbedrijven. Maar daar kunnen we als gemeente volgens mij ook een rol in spelen, zeker als we een voorbeeld willen zijn voor onze inwoners. Bij infra komt dat...

00:52:34

Voorzitter: U heeft ook een interruptie van de heer Van Zoelen, Partij voor de Dieren.

00:52:37

de heer Van Zoelen: Dank, voorzitter. Als we het hebben over het water, ik ben het er helemaal mee eens, dat we daar ook goed naar moeten kijken. Maar als we kijken naar landbouwgrond en veeteelt, ligt daar ook een taak om goed te kijken, want dat is ook een zeer vervuilende industrie. Dus dat we gaan kijken hoe we daar kunnen scoren als het gaat om het schoner krijgen van onze waterhuishouding.

00:52:59

Voorzitter: De heer Dwarshuis.

00:53:02

de heer Dwarshuis: Dat denk ik wel. Ik moet zeggen dat ik niet meteen zie hoe de gemeente daar veel aan kan doen, omdat volgens mij de provincies over natuurbeheer gaan en ook soms toezichthoudende taken hebben. Maar het lijkt me zeker goed dat in de landbouw ook wordt gekeken naar hoe we water kunnen besparen en grondwater schoonhouden. Dat is ook circulariteit, alles wat we niet vies maken met zijn allen, hoeven we ook niet meer schoon te maken. In de infrahoek

heb ik ambtelijk weleens met mensen gepraat die zeggen dat ze daar al best wel wat kunnen. Ik hoor ook regelmatig van duurzamere vormen van asfalt. Het lijkt me goed dat we dat als gemeente blijven stimuleren en ook in de organisatie ruimte nemen om daarmee te gaan testen of te kijken of dat echt een alternatief kan zijn voor grootschalige projecten die we hebben.

00:53:57

de heer Dwarshuis: Een tweede ding, wat ik iets minder in de agenda las, is om te kijken hoe we onze infrastructuur repareerbaar kunnen houden? Het viel mij laatst op dat wij, of onze rechtsvoorgangers, best veel asfaltstoepen hebben aangelegd in Haaren, maar die veel lastiger te repareren zijn dan het verleggen en aanleggen van een aantal nieuwe stoeptegels. Dat kost extra grondstoffen en dat is minder goed voor het grondstoffengebruik. Het laatste waar ik nog bij stil zou willen staan, is hergebruik. Volgens mij is elk apparaat wat we hebben dat hergebruikt kan worden of een tweede leven kan krijgen, beter dan het helemaal afbreken en de grondstoffen opnieuw gebruiken. Dus ik wil ook nog weer een warm pleidooi houden voor de repaircafés, voor het herstellen van kleding, zoals de heer Van Zoelen onder de aandacht bracht. Om zo ook mensen eraan te zetten dat niet alles wat ouder is niet meer levensvatbaar is of dat we dat niet meer hoeven te gebruiken, maar dat het misschien in een andere rol een tweede leven kan krijgen. Ik zou het college veel succes willen wensen met de uitvoering van deze agenda, want de ambities zijn best hoog en het knelt hier en daar denk ik best weleens. Maar ik heb er vertrouwen in. Dank u wel.

00:55:16

Voorzitter: U bedankt. Dan kijk ik weer even rond. De heer Havinga, VVD.

00:55:22

de heer Havinga: Dank u wel, voorzitter. Wat de VVD betreft, is de uitvoeringsagenda circulaire economie zoals nu voor ons ligt op hoofdlijnen een goed stuk. Er zijn duidelijke, relatief simpele kansen waar we als gemeente aan kunnen bijdragen. Die worden ook genoemd. Ook wel bijzondere out-of-the-box-manieren, zoals de waterwegen die ik las. Ik zag het al helemaal voor me dat de bootjes die de fietsen uit onze Diepenring halen direct naar de fietsenmaker konden varen om ze daar te laten opknappen. Dat lijkt mij wel een grappig idee. Ik vond het leuk dat dat meegenomen was.

00:55:53

de heer Havinga: Wel één zorg over de bouwopgave. Wat ons betreft is het goed dat wij kijken naar randvoorwaarden om bijvoorbeeld woningcorporaties nieuwe bouwtechnieken te laten uitproberen, bijvoorbeeld met hennep of hout. Maar het moet echt niet leiden tot vertraging van de bouwopgave. Daar is die simpelweg te groot voor. Daarnaast een bedenking, misschien wel wat u verwacht vanuit onze hoek, dat is dat ik de vraag heb aan de wethouder wat de eiwittransitie precies in de circulaire economie doet. Ik kan er best inkomen dat het hoog over op duurzaamheid ertussen past. Maar wij vragen ons ernstig af hoe dat precies in de circulaire economie zit. Ik hoorde ook vandaag dat het lijkt alsof we een enorme veeteelt hebben in onze gemeente, maar volgens mij valt dat alles mee. Het geld dat hiervoor vrijgemaakt wordt, is beter op andere plekken besteed, zoals ik net ook genoemd heb.

00:56:55

de heer Havinga: Ook de verandering van veeteelt naar landbouw is moeilijker dan soms gedacht wordt. Om maar even een metafoor te geven waar u van alles van kan vinden, het is bijna als een kleermaker die schoenen moet maken. Dat is ook niet dezelfde tak van sport. Ik zie wat interrupties, maar dat was mijn verhaal.

00:57:13

Voorzitter: U zag ze waarschijnlijk wel enigszins aankomen. U heeft een tweetal interrupties. Ik begin bij mevrouw Poelstra van D66.

00:57:19

mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel, voorzitter. Ik begrijp u. Het was inderdaad te verwachten, de eiwittransitie. Maar als we nou voedseltransitie nemen en focussen op de verspilling daarvan, kunt u er wel mee instemmen dat we daarop moeten focussen, om minder voedsel te verspillen?

00:57:33

Voorzitter: De heer Havinga.

00:57:36

de heer Havinga: Ja, maar dat vind ik ook wel wat anders dan de eiwittransitie. Als we het over landbouw hebben, onze gemeente heeft simpelweg niet zo heel veel landbouw. Dan vind ik het zonde dat we daar de middelen aan besteden. Een VVD'er zou zeggen van: haal dat geld eruit en geef dat terug aan de inwoners. Maar ik vind circulaire economie een belangrijk onderwerp, dus laten we het daar in houden. Maar besteed dat op een andere plek.

00:58:00

Voorzitter: U heeft nog een vraag van de Partij voor de Dieren. De heer Van Zoelen.

00:58:03

de heer Van Zoelen: Dank, voorzitter. Ik zou niet iets vragen over de eiwittransitie, want het is inmiddels wel bekend dat juist die sector echt een enorme druk levert op de grondstoffen en de waterhuishouding. Maar een andere vraag, en dat gaat over ondernemers. U heeft de inspreker gehoord, we hebben het tijdens de beeldvormende sessie ook gehoord. Het is heel erg belangrijk om die ondernemers te betrekken, dus dat ze anders gaan ondernemen, dat ze circulair worden en dat we juist ook die innovativiteit van die hen nodig hebben. Dus ik wel benieuwd van de VVD - u heeft het ook vaak over ondernemers - wat zijn uw ideeën om deze hen beter te gaan betrekken bij dit plan?

00:58:43

Voorzitter: De heer Havinga.

00:58:46

de heer Havinga: Ik denk dat dit plan best goed omgaat met ondernemers. Als gemeente moeten we innovatieve ondernemers de ruimte geven om nieuwe dingen uit te proberen. Dan denk ik aan vergunningverlening en dergelijke. Maar zelfs als het over de woningcorporaties gaat die iets nieuws willen uitproberen, dan kan ik me best voorstellen dat we hier en daar er wat financiële hulp bij geven. Daar staan we helemaal niet slecht tegenover.

00:59:10

Voorzitter: Daarmee kwam uw woordvoering ook tot een eind. Wie neemt het over?
De heer Staijen, Stadspartij 100& voor Groningen.

00:59:19

de heer Staijen: Dank u, voorzitter. De Stadspartij onderschrijft de doelstelling om in 2050 volledig circulair te zijn. We vinden ook dat deze agenda een heel goed plan is om die richting op te gaan. Of het echt helemaal 100 % wordt, betwijfel ik persoonlijk, want ik vermoed dat er altijd wel een mini reststroompje zal overblijven. Maar met 99,5 % ben ik ook tevreden. Er wordt nu ingezet op een viersporenbeleid: bouw, water, afval en voedsel. Het spoor energie is losgelaten, want dat heeft een eigen doelstelling, dus een eigen traject gekregen. Maar er is nog steeds wel een groot spanningsveld door tegenstrijdigheden tussen de circulaire ideeën en de energiebesparing.

01:00:03

de heer Staijen: Bijvoorbeeld in het spoor circulair bouwen valt mij op dat bij circulair slopen van gemeentelijk vastgoed de nog niet afgeschreven cv-ketels opnieuw worden ingezet in eigen panden. Dus ook na een renovatie blijft de gemeente zelf nog enthousiast op gas stoken met een oude installatie. Dat lijkt me niet bepaald een goed voorbeeld voor een gemeente die propageert om gasvrij te willen worden. Dus circulair botst hier met energie en dat gebeurt op meerdere plekken. Voorzitter, om te beginnen met echt activiteiten in de eigen gemeentelijke organisatie en met gemeentelijke activiteiten, is natuurlijk logisch. Ten eerste, als grote organisatie heeft het meteen een fors effect op alle resultaten. Bovendien is een heel goed voorbeeld voor allerlei andere organisaties, particulieren en ondernemers. Het doel voor 50 % circulaire inkoop in 2030 lijkt me dan ook heel reëel, al kom ik daar op een of andere manier niets van tegen in deze uitvoeringsagenda.

01:01:01

de heer Staijen: Dan, voorzitter, een hobby van mij als waterschapsman, de waterkringloop. ChristenUnie en GroenLinks hadden het er ook al even over. Hier wordt vooral ingezet op verminderen van drinkwater, verbruik tot nu nog 100 liter per persoon per dag. Dat is inderdaad heel belangrijk, want voldoende zuiver drinkwater wordt een heel groot probleem in de nabije toekomst al. Veel drinkwaterbedrijven hebben nu al problemen met de droge zomers. Stadspartij stelt dan ook voor om een eerste stapje te maken door bijvoorbeeld in de bouwvoorschriften op te nemen dat er in nieuwbouwwijken en bij grote woningbouwprojecten een regenwatersysteem komt voor laagwaardige toepassingen, zodat je niet altijd gelijk daar leidingwater voor hoeft te gebruiken. Bijvoorbeeld toiletspoeling, tuin sproeien en het schoonspuiten van de markt kan daaronder vallen.

01:01:54

de heer Staijen: Samen met, wat ook overal tegenwoordig aangelegd wordt, een gescheiden rioolstelsel, kan dit al een oplossing zijn voor de komende capaciteitsproblemen in de totale waterkringlopen. Want het is niet alleen de toevoer van vers water waar het probleem zit, maar de afvoer is ook moeilijk geworden. Tenslotte nog één extraatje. Wij als Stadspartij ondersteunen de oproep van de inspreker, waarvoor dank, om het proces te versnellen door een onderling overleg te organiseren tussen bijvoorbeeld vijf belangrijke taakgroepen. Niet zozeer in plaats

van het al bestaande overleg, maar daarnaast, dus aanvullend. Het ronde tafel-concept, ik denk dat dat heel goed kan werken. Dan krijgen gelijk de ondernemers waar de heer Van Zoelen naar vroeg daar een goede plaats in. Dank u wel.

01:02:41

Voorzitter: Dank u wel, maar u bent nog niet helemaal klaar. U heeft nog een korte vraag van de heer Dwarshuis, ChristenUnie.

01:02:46

de heer Dwarshuis: Dank u wel. Meneer Staijen had ook een vlammend betoog voor de waterkringloop en het opvangen van water in een nieuwbouwwijk om dat dan te gebruiken voor laagwaardige toepassingen. Ik weet het oprecht niet, maar u klinkt als iemand die er veel verstand van heeft, heeft dat geen groot effect op de totale waterhuishouding en het grondwaterpeil als we grootschaliger water opvangen in een soort mega regenton?

01:03:13

Voorzitter: De heer Staijen.

01:03:16

de heer Staijen: Dat hoeft niet, want je kan het ook in afgesloten systemen opvangen, bijvoorbeeld wadi's die we nu maken voor regenwaterafvoer, die laat je wegzakken. Als je daar een ander soort klei inlegt, dan blijft het staan als bak en dan heeft het in wezen scheiden van het grondwater systeem.

01:03:36

Voorzitter: Dank u wel. Wie neemt het woord over? Mevrouw Pestman, Partij voor de Arbeid.

01:03:43

mevrouw Pestman: Dank u wel, voorzitter. In het verkiezingsprogramma van de PvdA staat ook een hoofdstukje met als titel Naar een circulair Groningen, dus dit is een onderwerp dat ons zeer na aan het hart ligt. We vinden de plannen van het college heel goed, het ziet er mooi uit. Toen ik vandaag naast een busje stond waarop stond Gronings Goud, dacht ik: ik weet nu precies wat dit allemaal inhoudt, ik heb erover gelezen, grappig, leuk. Maar ik zat wel met een probleem, want ik denk: wat zeg ik er verder nou nog over? Het is mooi, maar wat geef je nou nog mee? Dus dan ben ik heel erg blij als er een inspreker is die kennis van zaken heeft en die kennis hier inbrengt. Dan lijkt mij dat werkelijk een heel verstandig idee, vooral ook omdat u zegt: niet alleen een universiteit en Hanze, die nu al betrokken zijn, maar ook zo'n ROC, dus ook het mbo erbij betrekken.

01:04:33

mevrouw Pestman: In één opzicht ben ik het niet met u eens. U heeft het over onze kleinkinderen. Volgens mij hoeven we zover nog niet te kijken. Het gaat ook om kinderen. Ik geen Frans en in de klas voortgezet onderwijs draai ik weleens een filmpje van het Franse jeugdjournaal. Dat betreft dan de hele wereld. Het gaat niet alleen over Frankrijk. Ik moet zeggen dat ik het al een hele tijd niet meer gedaan heb, want het is aan de ene kant droogte hier, aan de andere kant overstromingen. Dan zie je die jonge kinderen naar je kijken en dan denk ik: kinderen, wat voor wereld komt er op jullie af. Dit speelt een rol in hun leven. Dit dragen ze met zich mee. Want er zijn steeds meer jongeren depressief. Uit onderzoek blijkt dat ook die

klimaatverandering daar invloed op heeft. Dus mijn voorstel zou zijn, en dat leg ik graag voor aan de wethouder, om ook die jeugd hierbij te betrekken. Als je hetzelfde gevoel krijgt, ook al is het maar een heel klein beetje, dat je iets kunt doen, dat je er vat op krijgt, dan werkt dat misschien. Dan zal het voor een aantal schelen. Kleinkinderen, ja. Maar eerst de kinderen alstublieft.

01:05:39

Voorzitter: Dank u wel. Volgens mij is er overeenstemming met de publieke tribune. Welke van de fracties zou het woord willen? De heer Van der Laan, Partij voor het Noorden.

01:05:48

de heer Van der Laan: Dank, voorzitter. De inspreker raakt wel een punt. Het monopolie van de overheid moet een beetje worden doorbroken als het gaat om circulariteit en inwoners moeten veel meer worden betrokken. Wij staan overigens eenmaal achter deze uitvoeringsagenda. Sterker nog, er mag hier en daar zelfs wel een schepje bij. We hebben kunnen lezen dat bijvoorbeeld het aantal textielcontainers verdubbeld is in 2023. Hartstikke goed, maar we zien dat er nog enorm veel groen- en tuinafval in ondergrondse containers verdwijnt. Op plekken waar dat onzes inziens niet hoeft, maar waar mensen toch aanlopen tegen praktische procedures om groencontainers te regelen via de gemeente. Dat schijnt toch nog steeds enorm ingewikkeld te zijn, als ik praat voor mijn eigen wijk. Zelfs zo ingewikkeld dat mensen het dan maar weer opgeven. Dat is jammer, want je moet juist die inwoners met hun ideeën betrekken bij dit verhaal.

01:06:54

de heer Van der Laan: Ik ben al een beetje aan het warmlopen voor het debat om 21:00 uur. We gaan het natuurlijk hebben over onder andere diftar. Ook daar vallen nog enorme winsten te behalen op het moment dat je misschien niet eens - daar ga ik wel voor pleiten - maar in ieder geval meer milieuachtige parkjes ontwikkelt in wijken waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten, maar ook waar ze heel praktisch zaken kwijt kunnen. Dat geldt dan met name voor de stad Groningen. Daar wilde ik het even bij laten.

01:07:29

Voorzitter: Dank u wel. Keurig binnen de tijd. Welke fractie wil graag het woord? De heer Van Jaarsveld, CDA.

01:07:35

de heer Van Jaarsveld: Dank u wel, voorzitter. Voor een christendemocraat is circulariteit tegenwoordig geen linkse hobby meer of een louter economische afweging, maar bittere noodzaak en een ideologische wens. We hebben deze aarde in bruikleen genomen met een ingebakken pachtconstructie dat we door hebben te geven. Maar in de afgelopen 50 jaar zijn we de grenzen van het aardse tandvlees steeds verder gaan opzoeken en zijn we steeds verdergegaan in wat onhoudbaar, onverantwoord en onverstandig is. Daar hebben hele generaties, zoals die van de heer Van der Laan, schuld aan, maar zeker ook mijn partij. Dat was flauw, sorry. Maar zeker ook mijn partij. We hebben daar steken in laten vallen. We zien nu welke opdracht dat heeft opgeleverd voor de toekomst van onze kleinkinderen, zoals de heer Bootsma zei, onze kinderen, zoals mevrouw Pestman zei.

01:08:25

de heer Van Jaarsveld: Het is goed nieuws dat deze coalitie het nationale NEU-tijdspad van 2050 heeft aangehouden. Wij zouden het minder vinden als we weer gelijk de eerste gemeente die afgestudeerden hadden willen zijn. Dit vinden wij prima, ook omdat de uitvoeringsagenda overduidelijk urgentie en ambitie ademt. Dan toch een lichte zorg voor mijn partij. We vragen de wethouder om boeren in de lokale ambities niet voorbij te lopen naast alle andere opgaven die hen nu al worden toegeworpen. In dat licht zijn wij ook heel blij met de inzet op nieuwe businessmodellen voor boeren. Ik vond het een verstandige inbreng van de Partij voor de Dieren, die vraagt om mee te denken, te ontheffen, te subsidiëren waar boeren naar het duurzame gebruik van hun grond over willen gaan. Die gedachtelijn had ik niet beter kunnen verwoorden en zal ik me daarom ook alleen maar bij aansluiten.

01:09:23

Voorzitter: Dank u wel. Dan hebben we nog enkele fracties die het woord niet hebben gevoerd. De PVV, mevrouw Blauw.

01:09:33

mevrouw Blauw: Dank, voorzitter. Ik ga het namens de PVV even over een ietwat andere boeg gooien, dus ook een andere inhoudelijke adviseur. Deze uitvoeringsagenda is een ambitieus beleidsdocument dat de noodzaak benadrukt van grootschalige veranderingen op verschillende niveaus van de samenleving. De toonzetting is positief en wat ons betreft is een circulaire economie ook broodnodig om het uiteindelijke doel te bereiken, namelijk op de diverse kansrijke sporen circulair te zijn. Het is namelijk niet houdbaar oneindig grondstoffen te winnen. Dat is een keer eindig. Deze kenniseconomie op Nederlandse schaal levert ook welvaart op.

01:10:10

mevrouw Blauw: Maar wat wij ook zien, en de VVD haalde het al een beetje aan, is dat we nauwelijks ingaan op de haken en ogen waarmee rekening moet worden gehouden bij circulair bouwen. Bouwen is een van de kansrijke sporen waar je het minst invloed op hebt als gemeente. Je moet op dit onderdeel namelijk ongelooflijk veel en goed samenwerken met verschillende partijen. Hier ben je als gemeente afhankelijk van, in tegenstelling tot andere onderdelen. We hebben te maken met de woningnood en voldoende betaalbare woningen bouwen. Nu hoeft circulair bouwen dat niet in de weg te staan, juist niet. Maar wij denken op korte termijn wel, vooral de vertragingen. Het gevaar zit hem in de bouwvergunningen die niet worden afgegeven als ze niet voldoende voldoen aan de circulariteit. Door deze regelgeving stagneert het bouwen.

01:11:00

mevrouw Blauw: Zoals de spreker al aangaf en waar we op het gebied van circulair bouwen echt aandacht voor vragen, je moet heel goed gaan samenwerken met verschillende partijen. We zijn hier ontzettend afhankelijk van anderen. De bouwopgave moet dan ook echt gericht zijn op samenwerking en resultaat. Dat kan bijvoorbeeld door het vaststellen van doelen en indicatoren die de overgang naar een circulaire economie meten. Regelmatige updates over de behaalde resultaten en succesvolle samenwerking kunnen bijdragen aan de gewenste verandering van houding en gedrag van bedrijven, burgers en instellingen. Doen we dat niet, dan

wordt deze opgave een soort marketingmachine. We doen leuke dingen voor de bühne en halen onze doelstelling niet.

01:11:43

mevrouw Blauw: Als altijd wordt in het document wel gesproken over burgerparticipatie, maar wij zien veel verder dan verwijzing naar Duurzaam Groningen men niet komt. Dus wat ons betreft, ga ervoor, maar wees kritisch, evalueer tijdig en koppel de resultaten tijdig terug naar ons als raad. Dank u wel.

01:12:03

Voorzitter: U bedankt. Volgens mij hebben we dan nog twee fracties over. De heer Diallo, Student en Stad.

01:12:08

De heer Diallo: Dank u wel, voorzitter. Het is mooi om te zien hoe intensief Groningen bezig is met dit belangrijke onderwerp. Wij zijn helemaal bij voor extra inzet. We willen benadrukken hoe belangrijk het is dat al onze kennisinstellingen hierbij betrokken worden. Wij zijn ook blij dat we steeds meer meedoen en we moedigen samenwerkingen ook aan. Maar de overgang naar een volledig circulaire economie is een lastig proces en soms tasten we in het duister, op zoek naar de perfecte oplossing. Om tot een extra oplossing te komen, willen wij enkele concrete ideeën naar voren brengen die volgens ons kunnen bijdragen aan intensivering van onze circulaire economie.

01:12:46

De heer Diallo: Nummertje één, de Buurmanbak. Een inspirerend voorbeeld is een initiatief vanuit Utrecht, genaamd de Buurmanbak. Dit is een bak bij afvalbrengrstations waar materialen zoals hout kunnen worden geplaatst die een tweede leven verdienen. De gemeente en lokale bedrijven, zoals bouwmarkten, werken samen om deze materialen een nieuw leven in te blazen. Dit model van samenwerking tussen publieke en private actoren bevordert de circulaire economie op lokaal niveau. We stellen voor een vergelijkbaar systeem te implementeren waarbij we circulaire samenwerking creëren in samenwerking met lokale ondernemingen.

01:13:24

De heer Diallo: Nummer twee, een circulaire materialenmarkt. Daarnaast stellen we een circulaire materialen markt voor, waar de gemeente een database en marktplaats heeft gaat lanceren voor circulaire materialen. Dit platform maakt het bijvoorbeeld mogelijk om vrijgekomen materialen te verhandelen waardoor ze elders opnieuw kunnen worden gebruikt. Dit bevordert lokale en regionale circulaire economie en is enorm toegankelijk en maakt circulair zijn hip. We stellen voor een vergelijkbaar systeem te introduceren in Groningen, want het heeft gebleken dat het in Apeldoorn werkt.

01:14:01

Voorzitter: Dank u wel. Voordat u verder gaat, u heeft een interruptie van enige tijd terug, de heer Dwarshuis, ChristenUnie.

01:14:06

de heer Dwarshuis: Dank u, voorzitter. Het ging wel over dit punt, want dit staat toch gewoon in de uitvoeringsagenda, in de zin dat we het al vaker hebben gehad over

een grondstoffenbank waarin we materialen door ondernemingen laten inplaatsen die dan vervolgens weer hergebruikt worden? Ik ben het helemaal met u eens dat we dat zouden moeten doen, maar dat staat er toch al in?

01:14:26

Voorzitter: De heer Diallo.

01:14:28

De heer Diallo: Dank u wel, voorzitter. Dan heb ik daar zelf overheen gelezen, maar dan is dat in ieder geval goed. Dan ga ik graag verder. Tot slot, subsidieregeling voor circulaire initiatieven. Tot slot willen we de aandacht vestigen op het initiatief in Arnhem, waar een subsidie van € 100.000 is vrijgemaakt om circulaire projecten van onze inwoners te ondersteunen. Het creatieve brein van onze inwoners kan hierdoor geprikkeld worden en misschien wel leiden tot een befaamde gouden ei. Deze benadering is niet alleen milieuvriendelijk, maar ook sociaal. De projecten die werkgelegenheid bieden aan mensen met beperkte toegang tot de arbeidsmarkt, krijgen prioriteit bij het verkrijgen van de subsidie. Denk bijvoorbeeld aan de opening van de wereldwinkel. Onze fractie pleit voor de integratie van een vergelijkbare subsidieregeling en zullen hier mogelijk ook een motie voor indienen. Dank u wel.

01:15:20

Voorzitter: Dank u wel. Dan kijk ik in de richting van de heer De Waard voor een woordvoering. De heer De Waard.

01:15:27

de heer De Waard: Er zijn al heel veel verstandige dingen gezegd. Daarom laat ik hem voor vanavond even aan me voorbijgaan.

01:15:33

Voorzitter: Dank u wel. Kort maar krachtig. Dan gaan we over voor reactie op uw inbreng naar het college. Het woord is aan de wethouder.

01:15:44

mevrouw De Wrede: Dank u wel, voorzitter. Dank voor alle positieve woorden. Je mag het misschien niet zeggen, maar ik doe het toch, ik denk dat die woorden ook wel enigszins terecht zijn. We werken al een tijdje aan circulariteit. We zijn daar het laatste jaar ook echt zwaarder op aan het inzetten, zowel intern als extern. De chronische aanpak waarin die ketenaanpak en die verbindingen heel erg centraal staan, die directe lijn tussen ondernemers en onderwijs en ons als overheid, dat is echt een blauwdruk waar ook de nationale overheid geïnteresseerd in is. Die loopt morgen met ons mee om te kijken hoe wij dit doen als gemeente en op wat voor manier wij ons ontpoppen tot een soort model voor het implementeren van de circulaire economie.

01:16:49

mevrouw De Wrede: Ik zal straks even de verschillende zaken langslopen, maar om toch mee te beginnen, hier en daar is er wat spanning tussen circulariteit en duurzaamheid. In zekere zin is dat natuurlijk zo. Moet je continu nieuwe ketels aanschaffen, terwijl ze in principe nog wel meegaan, maar niet meer helemaal voldoen aan het nieuwste duurzame model? Dat zijn afwegingen die je moet maken. Maar daar bestaat inderdaad een zekere spanning tussen. En het Groninger Ambitieweb, waarvan meneer Van de Vendel van GroenLinks zei, het is toch niet zo

dat we de ene ambitie uitruilen tegen de andere, wij blijven toch wel heel ambitieus? Dat zijn we zeker. Dat Groningen Ambitiweb dient juist ook om bij de start van projecten heel duidelijk in kaart te brengen hoe ze scoren op de verschillende ambities die we hebben. Dan zie je gelijk hoe het ervoor staat. Natuurlijk willen we het liefst dat ieder project maximaal scoort op al die verschillende vormen van duurzaamheid, maar dat is in de praktijk niet altijd mogelijk.

01:17:54

mevrouw De Wrede: Ik noem maar even één voorbeeld. Dat is het project Stadshavens, u natuurlijk wel bekend, waar heel veel woningen worden gecreëerd binnenkort, maar waarbij het intern in dat project opwekken van duurzame energie gezien de grote hoeveelheid woningen die er komen op een kleine plek niet zo hoog scoort. Zo kun je het bij ieder project aangeven waar het hoog of minder hoog op scoort Wij proberen steeds hoger te scoren op al die verschillende zaken.

01:18:33

mevrouw De Wrede: Ik loop even het lijstje bij langs. Dan begin ik met mevrouw Poelstra van D66. U zei: kunnen we niet eens beginnen met een pilot true pricing? Een onderwerp dat mij ook uit het hart is gegrepen. Wij zijn daar op dit moment wel mee bezig, samen met Egbert Dommerholt, u ook vast wel bekend, hoogleraar circulaire economie. Dat doen we dan via Gronings Goud, de textielketen waar wij echt heel vergevorderd zijn als gemeente en die op veel punten mooi scoort. Dat is een van de dingen die we op dit moment aan het onderzoeken zijn of we daar iets mee kunnen nemen, en dan echt in het kader van alle verschillende kostenposten, ook op het gebied van CO2. Bij infraprojecten brengen we dat nu wel al in kaart, maar we nemen het nog niet mee. We zijn al wel zo ver dat we dat in kaart hebben in ieder geval.

01:19:46

mevrouw De Wrede: De woordvoering van de heer Van Zoelen, Partij voor de Dieren, er is inderdaad een heel nieuw bewustzijn nodig, dat we niet altijd van alles kunnen maken en kopen oneindig, zoals we dat een tijdje hebben gedaan. Via Duurzaam Groningen proberen wij dat bewustzijn ook te stimuleren. Wat u zei over viscose, de textielindustrie is verschrikkelijk vervuilend. Textiel is een van de zaken waar we ook best ver mee zijn hier in Groningen. Ik refereerde daar al aan, Gronings Goud. Het is een hele interessante om da nader onder de loep te nemen en hier nog eens even goed naar te kijken. Dat ben ik met u eens.

01:20:36

mevrouw De Wrede: Ten aanzien van het landelijk gebied en de productie van bouwmaterialen, dat is een van de zaken waar we echt op inzetten. Dat is nog niet zo heel erg eenvoudig, want boeren hebben vooral ook nieuwe verdienmodellen nodig. Ze willen best wel meedoen, maar de kachel moet natuurlijk blijven branden. En er moet een verzekerde afnemer zijn. Je gaat geen bouwmaterialen produceren op je land als je niet zeker weet dat die lisdodden ook later daadwerkelijk weer worden afgenomen door projectontwikkelaars. Maar dat is iets waar we heel erg aan trekken op dit moment.

01:21:14

mevrouw De Wrede: Een ontheffing voor boeren voor projecten op het gebied van een combinatie van natuur en wonen. Dat is interessant. Het is in zekere zin zo dat

de provincie een hele grote rol heeft met betrekking tot landbouw, dat klopt. Dat zei wanneer Dwarshuis al, dat is ook zo. Maar op dit moment hebben we ook de transitie in het kader van het landelijk gebied, waarbij de provincie is ingedeeld in zeven gebiedsprocessen en op die manier probeert binnen die gebiedsprocessen om toe te werken naar een manier van landbouwbedrijven die wel in harmonie is met natuur, water, bodem en al die zaken. Binnen die gebiedsprocessen zijn dit ook dingen die wij steeds onder de aandacht brengen. Wat zei u nog meer? Weggeefkasten en cursussen kleding naaien. Ik vind het heel interessant. Dat zijn ook burgerinitiatieven. Je moet niet alle initiatieven willen formaliseren. Dus ik zou nog even willen kijken of dat automatisch ook goed blijft gaan. Volgens mij is dat het geval.

01:22:33

mevrouw De Wrede: Dan kom ik bij de ChristenUnie, meneer Dwarshuis, u zei: water is ontzettend belangrijk. Daar zijn we ook mee bezig. U heeft dat ook kunnen lezen. We kijken of we iets anders dan leidingwater kunnen gebruiken op de punten waar dat mogelijk is. Dan gaat het inderdaad om het schoonmaken, maar ook om het doorspoelen van de WC. Dat is ook veel ingewikkelder dan het klinkt, want daar is nieuwe techniek voor nodig, dat kost geld en woningbouw. Maar dat is een van de dingen waar we op dit moment heel erg op inzetten. We kunnen dat ook stimuleren via de klimaatsubsidie. Dus daar wordt aan gewerkt.

01:23:16

mevrouw De Wrede: Beter asfalt, daar doen we ook van alles mee bij stadsbeheer, ook in het kader van klimaatadaptatie. Het klinkt te simpel om waar te zijn, maar het was dus echt een uitvinding om lichter asfalt te produceren, dat minder warmte opneemt en daardoor toekomstbestendiger is. Het asfalt in Haaren, dat is niet iets om opvolging aan te geven. De stoepen waar asfalt is gebruikt in Haaren, dat is in grote mate zo ontstaan doordat daar heel veel bomen staan met boomwortels die dan omhoogkomen. Dan lijkt het even makkelijker om daar asfalt overheen te rollen, dan om de tegels weer te verplaatsen. Maar het is zeker niet de bedoeling om daarmee door te gaan.

01:24:09

mevrouw De Wrede: De VVD, meneer Havinga, u zei: de transitie, die past hier toch niet in? Wij streven ook naar een kringlooeconomie op het gebied van landbouw. Dat hebben wij ook duidelijk in ons coalitieakkoord staan. Zolang wij zoveel dierlijke producten blijven eten als we op dit moment doen, kan er nooit sprake zijn van een kringlooplandbouw. Want die dierlijke producten nemen veel meer grondstoffen en water dan dat wij dat hier van nature in Noord-Nederland zouden kunnen produceren. Volgens mij was u verder enthousiast.

01:24:56

mevrouw De Wrede: Dan kom ik bij de Stadspartij, meneer Staijen. Ik zei daar zonet al wat over, dat het gebruik van duurzame energie en circulariteit elkaar soms een beetje in de staart bijten. Daar zit wat spanning tussen, u heeft gelijk. Het gaat erom hoe je dat tegen elkaar afweegt. Wat lijkt op welk moment het best? Ten aanzien van water, daar heb ik ook al verschillende dingen over gezegd, daar werken we heel hard aan, ook samen met de waterpas, de waterschappen en de hele waterketen.

01:25:34

mevrouw De Wrede: Mevrouw Pestman van de Partij van de Arbeid. U zei nog wat

over de inspreker en de jeugd. Ik begrijp uw gevoel enorm. Ik keek vroeger ook vaak met mijn kinderen naar het Jeugdjournaal. Daar ben ik op bepaalde momenten ook mee opgehouden. Ik keek zelf geregeld naar Nieuwsuur. Daar word ik ook niet meer blij van. Tegenwoordig slaap ik toch minder goed als ik daarnaar kijk. Dus ik begrijp uw gevoelens. Nu is het zo dat wij de jeugd al heel erg betrekken op verschillende manieren bij waar we mee bezig zijn. We proberen dat te doen op een manier die hen het gevoel geeft dat er nog van alles mogelijk is - wij geloven ook dat dat zo is - en wat de eigen bijdrage kan zijn. Op het moment dat je het gevoel hebt dat je zelf het een en ander in de hand hebt en dat je eraan kunt werken, dan werkt dat positief op het voorkomen van klimaatdepressies bijvoorbeeld.

01:26:28

mevrouw De Wrede: We hebben onze milieustewards, die lopen langs scholen en vertellen wat we doen met textiel en afval. We hebben de dames van GROFF, Groningen Fair Fashion, ook die gaan langs scholen en vertellen wat ze doen, waarom dat zo belangrijk is en wat mensen zelf kunnen doen om daaraan te helpen. We hebben ook het onderwijs op de Hanzehogeschool via G-Rond op het Alfa-college en allerlei andere programma's waarbij we de jeugd echt heel erg betrekken bij dit onderwerp. Maar het is een goed punt dat u aansnijdt en iets wat we niet moeten vergeten als we heel erg gefocust zijn op die grondstoffencycli.

01:27:12

mevrouw De Wrede: Dan kom ik bij de Partij van het Noorden. Op het gebied van gft-afval zijn we bezig met een pilot voor hoogbouw. Daar moet in de praktijk wel het een en ander aan te doen zijn. Meneer Van Jaarsveld van het CDA, ik vond het fantastisch om als een echte rentmeester te horen praten en horen zeggen dat uw partij weleens wat steekjes heeft laten vallen. Ik vind het heel mooi om te horen dat u dat zegt en dat u zich nu aansluit bij de Partij voor de Dieren. Daar ben ik heel erg blij mee. U kunt er zeker van zijn dat wij vanuit onze positie er heel erg hard op inzetten om te kijken hoe we de boeren kunnen helpen bij het bouwen aan een toekomstbestendig bedrijf. Dat is inderdaad hard nodig, om verschillende redenen, alleen al voor de boeren zelf, die bijna iedere week weer worden geconfronteerd met nieuwe regels, richtlijnen en problemen.

01:28:22

mevrouw De Wrede: Mevrouw Blauw van de PVV, u zei: de woningbouw moet niet stagneren vanwege onze ambities op het gebied van circulariteit. Dat zijn ook weer van die dingen. Ook woningbouw is heel erg hard nodig, ook dat kan elkaar in de staart bijten. Op dit moment is dat nog niet het geval, maar ik begrijp uw gevoel. Het is onze intentie om dat absoluut niet te laten gebeuren. Meneer Diallo van Student en Stad, de Buurmanbak, alleen al omdat het zo'n geweldige term is, zou je er al wat mee willen. Wij doen dat inderdaad echt, die grondstoffencatalogus en circulariteitshub. Dan kom ik ook nog even terug bij mevrouw Poelstra, het is echt de bedoeling om die wel bereikbaar te maken, niet alleen voor bedrijven, maar ook voor burgers, om op die manier niets verloren te laten gaan. Dus niet alleen voor bedrijven, waarbij toch vaak grotere hoeveelheden noodzakelijk zijn om er ook rendement uit te kunnen halen, maar ook voor die kleinere hoeveelheden om dat voor burgers toegankelijk te maken. De materialenmarkt, de grondstoffencatalogus, dat doen we inderdaad al. Het initiatief in Arnhem waar u het over had, dat heb ik niet

helemaal meegekregen, het verlenen van die subsidie. Het klinkt interessant, maar misschien kunt u daar nog even op terugkomen.

01:29:56

mevrouw De Wrede: Heb ik iedereen nu gehad? Ik geloof het wel. Als er nog vragen zijn, dan...

01:30:05

Voorzitter: Ik vond het in ieder geval vrij uitvoerig. Ik zal nog even kijken of er nog vragen onbeantwoord zijn gebleven. De heer Van Jaarsveld, CDA.

01:30:12

de heer Van Jaarsveld: Dank, voorzitter. Ook dank aan de wethouder voor de uitgebreide beantwoording. Ik vroeg mij af - met het gevaar dat de voorzitter in dit geval terecht zou zeggen dat het een technische vraag is - of u mij ook kan vertellen op wat voor termijn u dan denkt met nieuwe businessmodellen voor boeren te kunnen komen. Vraagteken.

01:30:34

Voorzitter: De wethouder.

01:30:42

mevrouw De Wrede: Dat is natuurlijk de vraag, daar kun je denk ik een paar boeken over vol schrijven, welke termijn en wat voor nieuwe modellen. We komen binnenkort met u bij de visie op het landelijk gebied. Daar staan een aantal concretere zaken in. We zijn ook bezig met het smeden van coalities. We laten daarvoor ook een verkenning maken naar de mogelijkheden op het gebied van voedsel en biobased bouwen. De gebiedsprocessen hebben in wezen hun eigen dynamiek. Daar proberen wij ook weer op bij te sturen. Dat valt nog niet mee, zeker omdat er vanuit de landelijke politiek niet echt een consistent beleid is op dat landbouwbeleid en op die nieuwe verdienmodellen. Ik zou u willen vragen om deze vraag de komende tijd even in uw achterhoofd te houden bij wat er nog naar u toe komt. Als u dan over een tijdje denkt, ik wil daar meer vanaf weten, het gaat mij niet snel genoeg, ik wil meer informatie, dan komt u nog even bij mij terug en dan gaan we kijken hoe ik u en daarmee ook uw raad verder mee kan nemen daarmee. Volgens mij zag ik ook nog een vinger bij meneer Van de Vendel.

01:32:21

Voorzitter: Die had ik ook gezien, maar dank u wel. De heer Van de Vendel, GroenLinks.

01:32:25

de heer Van de Vendel: Dank u wel, voorzitter. Goed opgemerkt van de wethouder, daarvoor ook dank. Ik had een vraag. Heb ik het goed begrepen dat u toezegt dat u kijkt waar de randjes van de wet liggen in de hele circulaire agenda en ook actief op zoek gaat naar financieringsmogelijkheden voor bijvoorbeeld circulair bouwen?

01:32:48

Voorzitter: Ik zeg helemaal niks toe, maar de wethouder wellicht wel. De wethouder.

01:32:51

mevrouw De Wrede: Dank u wel. Dat kan ik u zeker toezeggen.

01:32:57

Voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Pestman, Partij van de Arbeid.

01:33:00

mevrouw Pestman: De wethouder zegt van: er zijn van die milieustewards. Dat heb ik ook gelezen, maar ik neem aan dat die voornamelijk naar basisscholen toe gaan. Ik heb ze bij ons nog nooit gezien. Op zich is dat ook een vorm van consumeren, want iemand vertelt van: jongens, dit doen wij. Misschien krijgen ze er nog iets anders bij, maar dit doen wij. Wat ik zo belangrijk vind, is dat ze er actief bij betrokken worden. Dan heb ik het dus ook over de oudere jeugd, middelbare school, mbo's, studenten. Hanze zal er ook mee bezig zijn. Maar dat ze het gevoel krijgen dat ze bij de gemeente ook gevraagd worden: wat vinden jullie belangrijk, hoe zie je dit voor je, wat kunnen we nog meer doen?

01:33:37

Voorzitter: Wethouder De Wrede.

01:33:44

mevrouw De Wrede: Dank u wel, voorzitter. U bent inderdaad nog nooit met onze programma's in aanraking gekomen, begrijp ik. Voortgezet onderwijs is toch een belangrijke groep. Ik vind het zelf ook een heel belangrijk onderwerp, niet alleen vanwege de circulaire economie, maar ook vanwege het welzijn van onze jongeren en de impact die de toestand in de wereld op hen heeft. Dus ik wil hier graag even mee aan de slag. Dan kom ik daar later bij u op terug, als u dat goed vindt.

01:34:19

mevrouw Pestman: Ik vind het top.

01:34:22

Voorzitter: Wat in eensgezindheid. De heer Van de Vendel, GroenLinks.

01:34:26

de heer Van de Vendel: Dank u wel, voorzitter. Ik had nog één vraag gesteld in mijn woordvoering over voorrang geven aan bedrijven die geen afval produceren, dan wel een zo laag mogelijke CO₂-uitstoot hebben op nieuw te ontwikkelen bedrijventerreinen. Is dat iets waar de wethouder ook aan zit te denken om daar actief op te sturen?

01:34:44

Voorzitter: Mevrouw De Wrede.

01:34:49

mevrouw De Wrede: U moet begrijpen, ik ben wethouder Circulaire economie, maar de portefeuille Circulaire economie heeft een hele grote overlap met zowel economie als met bouw en andere portefeuilles. Dus dit is ook een gezamenlijk project. Wij werken op dit moment aan een nieuw vestigingskader voor bedrijven, waarbij circulaire economie, duurzame energie maar ook klimaatadaptatie hele belangrijke zaken zijn. Wij komen hier dus in de toekomst bij u terug op dat vestigingskader.

01:35:28

de heer Van de Vendel: Dank u wel.

01:35:30

Voorzitter: Is hiermee de discussie afdoende gevoerd of zijn er nog last minute vragen en reacties? De heer Van der Laan, Partij voor het Noorden.

01:35:37

de heer Van der Laan: Dank, voorzitter. We werden nog even getriggerd door dat experimenten voor groenafval bij hoogbouw. Mijn stelling was dat er in met name de oude wijken nog steeds enorm veel groenafval verdwijnt in ondergrondse containers. Ik zou bijna zeggen: daar hoef je geen experiment voor te doen. Dat komt er dus nu wel. Maar met wat voor tijdsbestek kunnen we dat verwachten?

01:36:02

Voorzitter: De wethouder.

01:36:06

mevrouw De Wrede: Ik bedoelde dat we op dit moment bezig zijn met onderzoek hoe we dat kunnen doen. Dus we draaien nu pilots. U moet denken aan de technische kant, hoe je dat doet. Het lijkt niet zo ingewikkeld. U krijgt daar binnenkort wel meer informatie over. Maar ik kan u daar zo één, twee, drie niet meer informatie over geven.

01:36:30

Voorzitter: Dank u wel. Dan kijk ik nog eenmaal rond. Er zijn geen vragen blijven liggen, dan is de discussie voor nu in ieder geval afdoende gevoerd. Met betrekking tot het conclusies trekken. Het is een collegebrief, dus hij hoeft in principe niet door naar de raad. Maar nu staat het u wel vrij om moties vreemd in te dienen. Zijn er wellicht ook fracties die dat overwegen? Ik hoorde al een motie bij Student en Stad in de termijn, meen ik. Zou u die nog kort kunnen toelichten?

01:36:58

De heer Diallo: Dat kan zeker. Dat heeft dus te maken ook als naslagwerk van de subsidieregeling in Arnhem dat er € 100.000 gereserveerd waar inwoners aanspraak op kunnen maken voor een gedeelte om daar weer circulaire projecten mee op te zetten.

01:37:19

Voorzitter: Helder. Zag ik ook een bevestigend blikje bij de VVD, of was dat niet zo? Anderen? Mevrouw Poelstra, welke motie overweegt u?

01:37:28

mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel, voorzitter. Ik heb best veel positieve antwoorden van de wethouder ontvangen. Maar misschien nog even een gesprek met de wethouder hierna om te kijken wat nog een zetje nodig heeft, zoals true pricing of het regenwater voor de vismarkt. Dus daar wil ik nog even naar kijken of dat nog nodig is.

01:37:46

Voorzitter: Dank u wel. Nog andere fracties? GroenLinks

01:37:51

de heer Van de Vendel: Ik heb fijne antwoorden gekregen, maar zou met de wethouder Economie nogal naargelang de informatie over het vestigingsbeleid voor

nieuwe bedrijven in gesprek gaan, of dat op deze manier afdoende geregeld is. Anders dat we daar wellicht een motie over indienen.

01:38:11

Voorzitter: Helder. Ik zie geen verder aanstalten. Anders staat het u altijd vrij, maar laat het ons even weten. Ik wil jullie allen er nog wel op wijzen dat we nu niet meer aansluiten op het inloophalfuurtje, maar die is er wel gewoon. Er wordt zo duidelijk een petitie aangeboden, ook in de foyer hiernaast door de Boomwachters Groningen. Dan dank ik u allen voor uw aanwezigheid en uw inbreng. Fijne avond.